

גם לשאר כל אדם, דבזה ישים עצמו כל אדם לתלמיד חכם, וזה חידוש.

י"ט, ג'. איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו.

נראה³ לבאר הקשר בין שני ענינים אלה, דבאמת המאמין בקדמות העולם — וכמו שמאמינים אומות העולם ורשעי ישראל שבמשך הזמן נתפתח האדם מכל מיני קופים ושאר חיות וכדומה — בהכרח שסובר שכל מה שהדורות מתרחקים מהזמן הקדמון יותר הם מפותחים ויותר הם חשובים, ולכן אדרבה — הם סוברים שהדור הזקן חייב לכבד את הדור הצעיר, אבל אנו שמאמינים שהאדם הוא יציר כפיו של הקב"ה וככל שמתרחקים הדורות יותר אנו מתרחקים מההשפעה האלקית ומגדלותו יתברך, בודאי השומה עלינו לכבד את הדור הקודם, שהרי הם חשובים וגדולים יותר ממנו, ולכן כשבאה התורה להזהיר על "איש אמו ואביו תיראו", הוצרכה לחזור ולשנות גם את פרשת "ואת שבתותי תשמרו", דהרי השבת הוא הזכר והאות לחידוש העולם על ידי הקב"ה בששת מעשה בראשית, ודו"ק.

בענין זה אזכיר מה ששמעתי מהגר"א וואסרמן זצ"ל: שאילו ראה דארווין את החפץ חיים לא היה אומר שהאדם נתפתח מקופים וכדומה, אלא שהוא ראה רק אנשים כמוהו ולכן בא לידי טעות, ודו"ק.

י"ט, ז'. ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה.

הנה מענין פיגול למדנו יסוד מוסרי, הדנה מצינו שהאוכל פיגול הרי הוא בכרת,

אבל זה הוא דוקא אם קרבו כל מתיריו, והיינו שהקרבתו הנהו ככל פרטיו ובכל עבודתיו, אבל אם פסל איזו עבודה בקרבן אז שוב אין הפגול שולט בו שיתחייב כרת באכילתו, אלא הרי הוא כשאר קדשים פסולין ואסור לאוכלם או משום מעילה וכדומה, אבל כרת אין בו, ודו"ק כי בכל הענינים כן הוא, שכל מה שהדבר יקר הוא הפגם ניכר בו יותר, ולפיכך מחויבים אנו בני התורה בהנהגה מעולה יותר, וכמו שבאם יפשע איש צבא פשוט אין זה קלקול גדול משא"כ שר צבא הלוא יוכל ע"י פשיעה להחריב את כל המדינה כולה ולפיכך אחריותו גדולה מאד.

ונבין בזה מה שאנו אומרים בסליחות אשמנו מכל עם — אתמהא! מכל עם? וכי עם ישראל אשם יותר מהאשכנזים וכדומה, והלוא כל העמים מודים שאנחנו הם הם הנרדפים — מלבד שונאי ישראל אדוקים שרק כוונתם להזיק, ואיך יתכן שאנחנו בעצמנו נאמר לפני ד' אשמנו מכל עם. אלא לפמש"כ שפיר כן הוא, שהרי לפי מחצבתנו ואחרי שאנחנו נבחרנו להיות עם קדוש הלוא כל עון וחטא ניכר בנו, כי המגרעת אינה שולטת רק בדבר שבקדושה, וכשהדבר חשוב אזי פועל הקלקול בו, מה שאין כן בדבר שאינו חשוב מתחלה אין הפגם שולט, ודו"ק בזה.

י"ט, ט'. לא תכלה פאת שדך בקצרך.

עיין ברמב"ם [פ"א ממתנות עניים הל"א] שכתב וז"ל: הקוצר את שדהו לא יקצור את כל השדה כולה אלא יניח מעט

3. נעתק מפי השמועה. ועיין ברש"י שהביא מחז"ל מה שדרשו לדינא מהסמיכות של כיבוד אב לשמירת שבת, דברי רבינו נאמרו בתור דרוש.